

Подолання наслідків російської окупації: як відновлюється Харківщина

Автор:

На деокупованих територіях Харківської області нині триває процес відновлення – людям відбудовують житло, ремонтують розбиті дороги для поставок на фронт і евакуації поранених. А також намагаються забезпечити мешканців світлом, дровами та медичними послугами. Та разом з тим у деяких громадах регіону безпекова ситуація погіршилася, і люди там перебувають на межі виживання.

Три місяці жив у сараї

Від будинку мешканця села Кам'янка Ізюмської громади Миколи залишилися лише зруйновані стіни. В його дім росіяни спочатку стріляли з танка, а після цього там все вигоріло. За тиждень до цього чоловік із сім'єю виїхав, про те, що його будинку вже немає, йому розповів сусід.

– Ми виїхали 12 березня 2022 року, а 18-го росіяни розбили хату, мені про це сусід,

який у селі залишився, повідомив телефоном. В евакуації я був понад пів року, потім повернувся. Але в мене, крім стін, зовсім нічого не було, все зруйноване, згоріле, тому я три місяці жив у місцевої бабусі, а потім вирішив жити в себе на подвір'ї в невеличкому сараї. Я з ящиків зробив собі постіль, завішав стіни ковдрами, буржуйку поставив, біля сараю розпалював багаття – так варив їсти, грівся. Мишей повно було, спати не давали, бувало, що за ніч більш ніж 20 штук ловив. Так я жив близько трьох місяців, – розповідає чоловік.

А потім до села приїхали волонтери з Полтави, які запропонували поставити модульний будинок на зруйнованому подвір'ї. Купівлю та встановлення будинку фінансують іноземці.

– У мене в будиночку дві кімнати, він обладнаний всіма необхідними меблями, є піч, він дуже гарно опалюється, зимою дуже тепло тут, жити комфортно, у мене є все, що необхідно для життя, – каже Микола.

Установлюють модульні будинки і в інших деокупованих населених пунктах області. Наприклад, у Цупівці Дергачівської громади це фінансують американці. У таких будиночках є вода, електрика, каналізація та меблі.

– Люди, в яких знищено повністю житло, отримують модульні будинки на заміну. Їх установлюють на території подвір'я. Є умова, що людина не має права продавати цей будинок і повинна прожити там три роки. Це робиться для того, щоб люди поверталися до своїх населених пунктів, до громади, бо одна з основних задач – повернути людей туди, де це дозволяє безпекова ситуація, – розповів речник Дергачівської МВА Олександр Кулік.

Ще одна громада, яка сильно постраждала від російської агресії, – Вільхівська. Її окупували з першого дня повномасштабного вторгнення. Українські захисники звільнили громаду навесні 2022 року. Внаслідок бойових дій там пошкоджено або повністю зруйновано 2100 будинків. Наразі жителі ТГ відновлюють домоволодіння, також громаді виділили 70 легкозбірних модульних будинків.

46 тисяч заяв на допомогу для ремонту житла

Одне з першочергових завдань у Харківській області, як одразу після деокупації, так і нині, – відновлення пошкоджених будинків. Від початку дії програми «Відновлення» жителі Харківщини подали 45 970 заяв для отримання грошової допомоги на ремонт пошкодженого житла. Найбільше заяв подано мешканцями Ізюмського, Харківського та Чугуївського районів.

Уже отримали грошову допомогу для ремонту житла 28 129 заявників на загальну суму

більш як 2,8 мільярда гривень. Для 667 заявників погоджено компенсацію та передано на виплату кошти на понад 62,4 мільйона гривень.

Також у 36 громадах комісіями сформовано 3944 сертифікати з надання компенсації за повністю знищене майно на суму 5,4 мільярда гривень. З використанням житлових сертифікатів придбано 873 об'єкти нерухомого майна на території Харківської області – 653 квартири та 220 приватних житлових будинків. Вартість придбаного житла складає понад 1,5 мільярда гривень.

Загалом уже скористалися житловими сертифікатами 1290 отримувачів компенсації з Харківської області, більшість придбали житло в Харкові, Ізюмській та Чугуївській громадах, решта – на території Київської, Львівської, Дніпропетровської, Полтавської, Закарпатської та інших областей.

Зазначимо, що з жовтня цього року українці, які втратили оселю через війну, можуть подати заяву на компенсацію за знищене майно через портал «Дія». Раніше така можливість була доступна лише через мобільний застосунок «Дія».

Крім того, подати заяву можуть і представники власників знищеного житла. Для цього слід звернутися в будь-який ЦНАП, не обов'язково за місцем проживання. Заяву необхідно подати, щоб отримати житловий сертифікат на купівлю нової домівки або ж кошти на відбудову на власній земельній ділянці, якщо було знищено приватний будинок.

Повертають світло у зруйновані села

Енергетики Харківщини, попри масштабні руйнування та небезпеку, продовжують повертати світло в населені пункти, які пережили окупацію та сильні обстріли. Одним з таких сіл стало Довгеньке в Ізюмському районі. Там було знищено 90% електромереж. Нині село заживлено, хоча в ньому мешкає менше ніж 20 родин. Проте це важливий крок для тих, хто повертається відновлювати свої оселі після руйнувань.

– Ще з весни, коли зійшов сніг, сапери почали розмінювати траси ліній електропередачі поблизу села. Потім ми відновили високовольтну лінію 10 кВ, яка живить населений пункт. І тільки влітку розпочали працювати безпосередньо в самому селі. Встановили дві нові підстанції, замінили близько 200 опор, практично заново побудували лінії 0,4 кВ протяжністю близько 8 км, – каже керівник Ізюмського РЕМ Віталій Борщ.

Ще складнішим викликом стало відновлення електромережі в Кам'янці – одному з найбільш зруйнованих населених пунктів області. На це фахівцям знадобилося майже пів року. До війни там проживали понад 600 родин. Наразі повернулися близько 70.

Проте не всі мають змогу жити там постійно, адже під час окупації село було зруйноване вщент, до того ж, відступаючи, росіяни закидали Кам'янку касетними боєприпасами, тож замінованим виявилось чи не кожне подвір'я.

– Обсяги руйнувань були такими великими, що спочатку взагалі були сумніви щодо того, чи доцільно відновлювати електропостачання в цій місцевості. Значною проблемою стала замінованість території. Кам'янка майже вся була всіяна «пелюстками», фіксувалися непоодинокі випадки підриву людей, – розповідає Віталій Борщ.

За його словами, після рішення все ж таки відновлювати електропостачання енергетикам довелося чекати, поки свою роботу виконують сапери, а потім – чітко дотримуватися їхніх рекомендацій.

Загалом енергетики на 90 % відновили електромережі в Харківській області, що були пошкоджені внаслідок бойових дій. Зазначається, що йдеться про ті енергетичні об'єкти, до яких у фахівців є доступ. Відновленням електропостачання щодня займаються не менш як 50 бригад енергетиків.

– Основною проблемою виконання аварійно-відновлювальних робіт є значні обсяги замінованих територій. Зараз на постійній основі в регіоні працюють від десяти розрахунків саперів підрозділів ДСНС та спеціальної техніки, військових саперів. По 16 громадах ще залишаються нерозмінованими близько 6900 км трас ліній електропередачі, – розповідає в. о. генерального директора АТ «Харківобленерго» В'ячеслав Кравцов.

Зазначимо, що з початку повномасштабного вторгнення в Харківській області зазнали пошкоджень понад 700 підстанцій і трансформаторних пунктів, близько 4 тисяч повітряних ліній усіх класів напруги, 236 адміністративних і виробничих будівель і понад 200 одиниць автотранспортної техніки.

Наразі понад 120 населених пунктів Харківщини залишаються знеструмленими. Заживити їх не вдається, бо вони перебувають у зоні активних бойових дій або безпосередньо біля кордону, де відбуваються постійні обстріли.

52 проєкти з відбудови медзакладів

За інформацією Харківської обласної військової адміністрації, на деокупованих територіях працюють усі лікарні та заклади охорони здоров'я первинної ланки, окрім Дворічанської лікарні та Дворічанського ЦПМСД.

Разом з цим у пошкоджених закладах тривають ремонтні роботи, зокрема будівництво укриттів. Загалом на Харківщині розроблено 52 проєкти з відновлення закладів охорони здоров'я. З них 30 уже реалізують, а ще 22 заплановано на 2025 рік.

В Ізюмі відновлюють Центральну міську лікарню Піщанської Богоматері. Це один з найбільших проєктів відбудови, що реалізується під патронатом благодійної Фундації Олени Зеленської. Роботи передбачені у три черги, наразі ремонтують головний, пологовий, інфекційний корпуси та операційну. Кошторис відбудови становить приблизно 1,2 мільярда гривень.

Балаклійська клінічна багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування зазнала значних пошкоджень під час окупації: зруйновано стіни, двері, вікна, покрівлю та переходи між корпусами, а медичне обладнання викрадено. Завдяки фінансуванню з державного бюджету виконано аварійно-відновлювальні роботи на суму 14 мільйонів гривень, а за кошти місцевого бюджету – 1,2 мільйона гривень, відремонтовано покрівлі дитячого та адміністративного корпусів. До відновлення також долучаються

міжнародні організації.

У Старому Салтові тривають внутрішні оздоблювальні роботи в амбулаторії загальної практики сімейної медицини. Там облаштовують пандуси, вертикальні платформи для маломобільних груп населення, утеплюють покрівлю, фасад і горищне перекриття, монтують інженерні мережі електропостачання, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, системи вентиляції та кондиціонування.

Крім того, відновлено амбулаторії та ФАПи Балаклійського, Шевченківського, Проліснрянського, Золочівського й Ізюмського ЦПМСД.

– Завдяки модульним амбулаторіям від ВООЗ ми змогли відновити надання медичних послуг у населених пунктах: Ізюм, Кам'янка, Циркуни, Липці, Мілова, Шевелівка, Гракове, Оскіл, Старий Салтів, Шелудьківка, Ков'яги, Високопілля, Волохів Яр. Усього область отримала 13 модульних амбулаторій від ВООЗ. Додатково планується встановлення таких амбулаторій у селі Гороховатка Борівської громади та Циркунах, – зазначає директорка Департаменту охорони здоров'я ХОВА Тетяна Деменко.

Додатково на деокупованих територіях працюють мобільні бригади міжнародних організацій, до складу яких входять сімейний лікар, психолог і медсестра.

Також у Харківській області функціонують два автомобілі мобільної аптеки, що обслуговують 91 населений пункт на деокупованих і прифронтових територіях. Аптеки працюють за узгодженим графіком і забезпечують ліками сільську місцевість, де відсутні стаціонарні аптечні пункти. Крім того, з 1 березня діє послуга безкоштовного доставляння ліків «Укрпоштою».

Ремонтують «дорогу життя»

З початком великої війни на Харківщині погіршилася ситуація з мостами та шляхопроводами, адже від важкої військової техніки навантаження на них збільшилось. Наразі в регіоні 5 переправ в аварійному стані, а 53 – у передаварійному. Деякі мости планували відремонтувати ще до війни, але у 2022 році пріоритети змінилися. Наразі серед пріоритетів області – відновлення переправ, зруйнованих унаслідок бойових дій.

– Дороги будуються там, де неможливо проїхати, а мости зводяться там, де неможливо побудувати автомобільну дорогу. У нас більша частина мостів на території області, 145 штук, були збудовані в період із 1945 року по 1979 рік. Утім, «мостопад» регіону не загрожує, ситуація, хоч і складна, але контрольована. Ми вживаємо певних заходів щодо перенаправлення логістичних ланцюжків з тих напрямків, які в нас викликають занепокоєння. Адже руйнування цих штучних споруд може спричинити зрив

логістичних маршрутів як військового, так і гуманітарного значення, – зазначив начальник Служби відновлення та розвитку інфраструктури у Харківській області Андрій Алексєєв.

Також на Харківщині триває ремонт прифронтових доріг, капітальні ремонти наразі в державі не проводять, тому можливі лише поточні. У пріоритеті – дороги, що дають можливість оперативних поставок на фронт, від яких залежить швидкість евакуації поранених бійців і цивільних.

Одна з них – в Ізюмському районі. Мешканці громад, через які пролягає дорога, без перебільшення називають шлях «Дорогою Життя». Нею до найгарячіших ділянок фронту йде військова техніка, транспортують поранених і доставляють людям гуманітарну допомогу та ліки. Дорога, крім того, є одним з евакуаційних маршрутів для жителів Борівської громади.

За даними Служби відновлення, у травні цього року на дорозі провели аварійний ямковий ремонт, що значно покращило умови проїзду. Через аномальну спеку влітку та збільшення навантаження на дорогу на кількох ділянках утворилася колійність. Проїхати дорогою стало складно не тільки для мешканців наближених населених пунктів, а й військовим на автомобілях високої прохідності. Тоді фахівці розпочали ремонт, аби «Дорогою Життя» мали змогу комфортно та без затримок пересуватися військові, волонтери, медики та мешканці громад.

Також майже завершилися роботи на дорозі до села Вербівка Балаклійської громади. Загалом на Харківщині за рік вдалося відремонтувати 10 кілометрів місцевих доріг на важливих напрямках та здійснити ямковий ремонт на ділянках загальною площею близько 60 тисяч квадратних метрів.

На межі виживання

У деяких громадах Харківщини процес відновлення довелося призупинити, адже 10 травня 2024 року росіяни розпочали новий наступ. І тепер знову населені пункти, які українські захисники звільнили у 2022 році, потерпають від нових щоденних ворожих обстрілів. Серед них – Вовчанськ і Липці, їх ворог просто стирає із землі. Погіршилася безпекова ситуація і в Дергачівській громаді.

– У Дергачівській громаді було окуповано близько 45 %. Одразу після деокупації ми почали процес відновлення, але після погіршення безпекової ситуації деякі проєкти довелося згорнути. Зараз роботу з відновлення можливо продовжувати по лінії Руська Лозова – Слатине – Прудянка – Цупівка, але не далі. Все, що розташоване північніше – Гоптівка, Козача Лопань, Проходи, там зараз ніякі роботи не проводяться, оскільки в безпосередній близькості знаходяться російські війська, – розповідає Олександр Кулік.

Під постійними обстрілами перебуває і Козача Лопань, наразі там залишається 550 осіб.

– Близько 300 людей виїхало, починаючи з початку осені. Виїхали ті, кого там тримали городи, худоба якась, а зараз їм там робити нічого, плюс холодно. Люди, які залишаються, покладають відповідальність за своє життя тільки на себе, всі

можливості, щоб виїхати, у них є. Перебувати там небезпечно, в зимовий період є величезні проблеми із забезпеченням теплопостачанням, газопостачання на більшій території селища не працює, зі світлом ситуація навіть гірша. Також великі проблеми зі зв'язком. По факту люди, які залишаються в Козачій Лопані, перебувають на межі виживання, – каже речник Дергачівської МВА.

Погіршилася ситуація й у Дворічанській громаді, що межує з російським кордоном. За останні три роки населені пункти ТГ зазнали значних руйнувань через постійні обстріли. Частина території досі перебуває під російською окупацією. Більшість жителів виїхала, проте залишалася й частина людей, які не наважувалися покинути свої домівки. Але з кінця жовтня люди поступово почали подавати заявки на евакуацію через активні бойові дії та наближення фронту.

– З кінця жовтня до 19 грудня з Дворічанської громади евакуювали 34 особи. Останні заявки на евакуацію надійшли від мешканців сіл Дворічна, Кутківка та Западне. Більшість з них – це люди середнього та літнього віку. Після подання заявок евакуйованих доставили до транзитного центру, де їм надали необхідну допомогу, – зазначає спеціаліст із роботи з евакуйованими транзитного центру БО «Координаційний гуманітарний центр» Сергій Мусієнко.

Через вкрай складну безпекову ситуацію евакуація продовжується і з Куп'янської громади, ворог не полишає спроб атакувати в цьому напрямку та використовує для обстрілів різні види озброєння. На лівому березі річки Оскіл наразі немає світла, газу, води, там сильно пошкоджена інфраструктура, і відновлювати її зараз неможливо.

Станом на 23 грудня, починаючи з травня, з небезпечних населених пунктів Харківщини евакуювали 25 242 жителі, з них 2062 – діти та 300 – маломобільні люди.

Усього в період із серпня 2022 року з деокупованих територій області евакуйовано близько 56 тисяч населення, з них понад 6 тисяч дітей і понад 1 тисячу людей з інвалідністю.

На Харківщині для евакуйованих осіб облаштували 76 локацій для тимчасового компактного проживання. Таким житлом забезпечено 8087 осіб, серед яких 1100 дітей та 536 людей з інвалідністю.

Наразі в Харкові працюють гуманітарні хаби для евакуйованих з Вовчанської, Курилівської, Липецької та Куп'янської громад. Там люди можуть отримати всю необхідну гуманітарну, безоплатну юридичну, психологічну та іншу допомогу.

Для всіх, хто бажає евакуюватися, діє безкоштовна гаряча лінія: 0 800 33 92 91.